

KABELJAUW

Factsheet

KABELJAUW ALGEMEEN

De Atlantische kabeljauw (*Gadus morhua*) is een zoutwatervis die behoort tot de familie van de kabeljauwachtige (*Gadidae*). Andere kabeljauwen behorend tot het geslacht *Gadus* zijn de Pacifische kabeljauw (*Gadus macrocephalus*) en de Groenlandse kabeljauw (*Gadus ogac*). De Atlantische kabeljauw is het meest wijdverspreid en komt voor in grote delen van de noordelijke Atlantische Oceaan.⁴ De verdeling van kabeljauw in de Noordzee is over de jaren heen verschoven naar het noorden. Een oorzaak die hiervoor wordt gegeven is onder andere klimatologische omstandigheden.¹

Volwassen kabeljauw heeft een olijfgroene en bruinevlekte rug, een witte buik en een lange kindraad.² Een kabeljauw kan maximaal twee meter lang worden, maar de meest voorkomende lengte is ongeveer één meter. De oudste kabeljauw ooit gerapporteerd was 25 jaar oud.³ De kabeljauw is een roofvis die zich voedt met vis (waaronder soms eigen nakomelingen) en ongewervelde bodemorganismen. De kabeljauw is benthopelagisch, wat betekent dat deze vis vooral in de buurt van de bodem leeft.¹ Jonge kabeljauw heeft een voorkeur voor ondiep water (10-30 meter diep) met een omgeving waarin ze veel schuilplaatsen hebben, zoals rotsen en zeegras. Volwassen kabeljauw is te vinden in dieper en kouder water, waarbij ze overdag in scholen op zo'n 30-80 meter boven de bodem zwemmen en 's nachts verspreiden om naar voedsel te zoeken.³

Tussen het tweede en zesde levensjaar wordt kabeljauw geslachtsrijp waarbij de mannetjes vaak eerder geslachtsrijp zijn dan de vrouwtjes. De lengte bij geslachtsrijpheid ligt tussen de 31 en 74 cm. Kabeljauw is een migrerende vissoort. In de winter en het begin van de lente trekt de kabeljauw vanuit de voedselgebieden naar de paaiplekken om te paaien. Deze paaigebieden liggen verspreid waardoor de afstanden die de kabeljauwen afleggen om te paaien verschillen.⁴ Het belangrijkste paaigebied in de Noordzee is de Doggersbank¹ (een ondiepte in de Noordzee, ten oosten van Noord-Engeland). De hoeveelheid eitjes varieert van 2,5 tot 9 miljoen. Oudere en grotere vrouwtjes hebben grotere eieren die ook bij lagere zoutgehalten een neutraal drijfvermogen hebben. Dat kan essentieel zijn voor de overleving van de larven.³

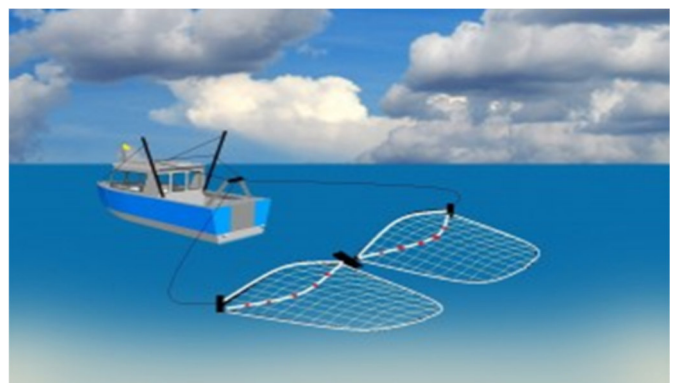

Afbeelding 1: kabeljauw. Bron: FAO

VISSERIJ EN BEHEER VAN KABELJAUW

Visserij

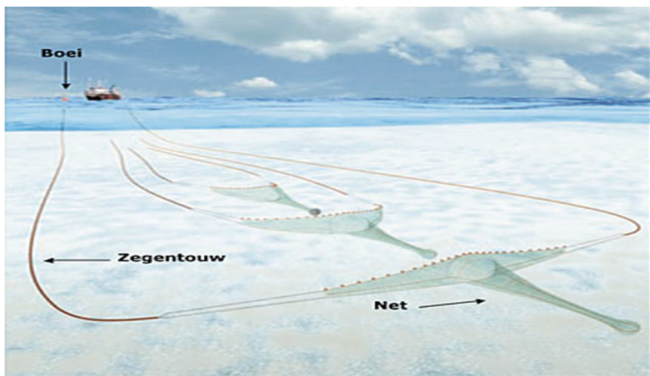
De visserij op kabeljauw vindt het gehele jaar door plaats, echter in de winter en lente vindt de meeste visserij plaats. Al vanaf het begin dat mensen in de Europese wateren begonnen met vissen, wordt er kabeljauw gevangen. Tegenwoordig vangen vrijwel alle landen rondom de Noordzee kabeljauw. Dat kan via gerichte visserij, gemengde visserij of als bijvangst zijn. In de gemengde visserij wordt veelal naast kabeljauw ook wijting, schelvis, tong, schol en langoustine gevangen.¹ Kabeljauw wordt op allerlei soorten manieren gevangen in de Noordzee, echter zijn twinrig (afbeelding 2.1) en flyshoot (afbeelding 2.2) de technieken waarmee de meeste kabeljauw wordt gevangen. Twinrig is een vistechiek waar twee netten, aan elkaar gekoppeld door een klomp (die ook meteen voor verzwaring zorgt), achter een schip aan worden gesleept. De netten worden met scheerboorden (houten schotten) opgehouden.

Afbeelding 2.1: twinrig vistechiek. Bron: goedevisser.nl

Flyshoot is een vistechiek die zich kenmerkt door het vissen met lijnen, ook wel zegentouwen genoemd. Deze zegentouwen rollen over de bodem en veroorzaken lichte

stofwolken. Hierdoor worden de vissen opgeschrikt. Sterke en grote vissen blijven voor de zegentouwen uitzwemen en worden bij het binnenhalen samengedreven naar de netopening. De kleine, ondermaatse vis ontsnapt. Naast de beroepsvisserij vindt er ook sportvisserij op kabeljauw plaats. Hiervoor wordt er gebruik gemaakt van lijnvisserij.⁶

Afbeelding 2.2: flyshoot vistechiek. Bron: www.flyshootvis.nl

Schotland en Denemarken zijn de belangrijkste landen die op kabeljauw vissen. Zo is in 2014 40% van de totale aanlanding van kabeljauw in Europa aangevoerd door Denemarken en Spanje.⁷ De grootste vangsten worden gedaan op rots- of kiezelbodem.⁸ De wereldwijde vangst van kabeljauw is vanaf de jaren 70 sterk afgenomen, echter sinds 2007 is er weer een lichte toename te zien in de vangsten (afbeelding 3).

Beheer

Het beheer van de kabeljauwvisserij in Europa vindt plaats via een managementplan. De visserij wordt gereguleerd door de EU en Noorwegen. Elk jaar wordt afgesproken wat de maximale toegestane hoeveelheid kabeljauw is die mag worden aangevoerd. Daarnaast wordt door een Europees managementplan de visserij-inspanning voor Europese schepen beperkt.⁵ Rond 1970 was er zo'n 275 duizend ton kabeljauw in de Noordzee, in 2006 is dit afgenomen tot zo'n 22 duizend ton. Het inkrimpen van het bestand wordt gewijd aan visserijdruk en de lage toename van jonge kabeljauw. Andere bronnen wijten de afname ook aan klimatologische omstandigheden. Sinds de sterke afname van kabeljauw in de Noordzee is ook de maximale hoeveelheid kabeljauw die in een jaar gevangen mag worden, sterk verminderd.

Maar er is de laatste jaren weer een toename in het paai-bestand te zien.⁵ Het beheer wordt hierop aangepast.

Het bepalen van de maximale hoeveelheid kabeljauw die jaarlijks gevangen mag worden, wordt gedaan aan de hand van het advies van de Internationale Raad voor de benutting van de zee (ICES).¹¹ Dit is de raad voor visserijbiologen die jaarlijks bestandsschattingen maken. Zij beoordelen bestanden aan de hand van bestandopnames via eigen onderzoeksschepen en aan de hand van schattingen van vangsten in de beroepsvisserij. Met deze beoordelingen maken ze elk jaar voor allerlei vissoorten een vangstadvies. De Europese Commissie stelt samen met Noorwegen aan de hand van dit advies, evenals de input hierop vanuit de visserij-industrie, de maximale vangsthoeveelheid vast (TTV, Engels: TAC).

Aanlandplicht

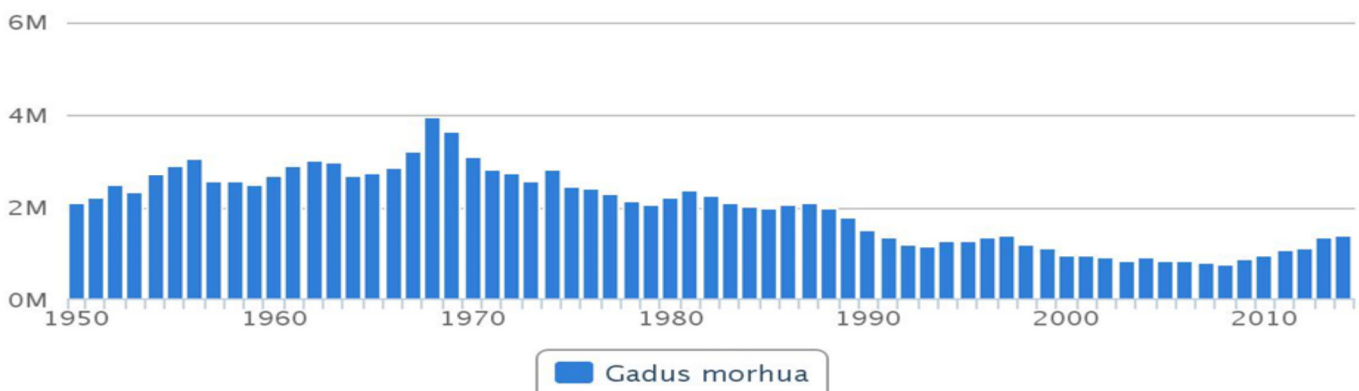
Vanaf 2015 geldt voor Europa de aanlandplicht voor de pelagische (diepzee)visserij. En vanaf 2016 ook voor de demersale (bodem)visserij. De aanlandplicht is een wetgeving die ervoor zorgt dat het teruggooien van gequoteerde (soorten met een vangstbeperking) commerciële vissoorten verboden is. Vissers worden hiermee verplicht alle bijvangst aan te landden. Het doel hiervan is het tegengaan van verspilling en de visserij ertoe te bewegen selectiever te vissen. Hierdoor is er minder bijvangst.⁵

Voorheen werd jonge kabeljauw vaak over boord gegooid. Gelukkig zagen we al, voordat de aanlandplicht in werking trad, een afname hierin. Dit kwam onder andere door het documenteren van de vangsten en controle via camera's.¹

Door het teruggooien van kabeljauw kan het deel dat blijft overleven in een later stadium weer worden gevangen, wanneer ze de juiste lengte hebben bereikt. In 2015 is er wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de overlevingskans van onder andere kabeljauw als deze teruggegooid zou worden. Er is vastgesteld dat 88 uur na de vangst kabeljauw een overlevingskans heeft van 66%.⁹ De kabeljauw die het niet overleeft, wordt opgegeten door zeevogels of zinkt naar de bodem waar het wordt afgebroken en weer in het voedselweb terecht komt.

Global Capture Production for species (tonnes)

Source: FAO FishStat

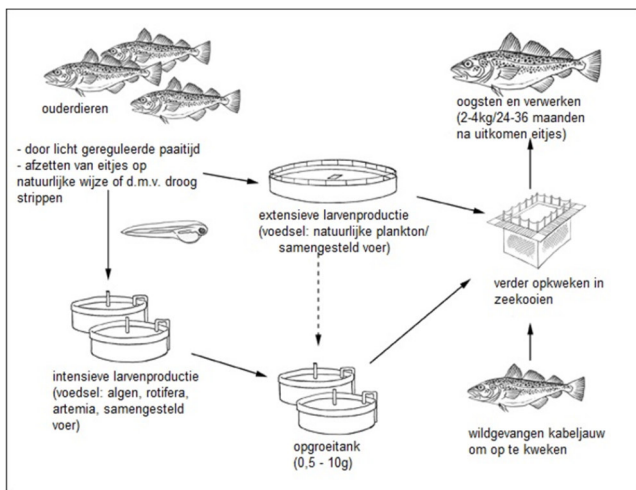
Afbeelding 3: wereldwijde vangst van kabeljauw over de jaren heen. Bron: FAO

KWEEK VAN KABELJAUW

De kweek van kabeljauw kent een lange historie. In 1880 zijn in Noorwegen de eerste experimenten gestart. Deze kabeljauw werd uitgezet in zee om zo de populaties te vergroten. Dit gebeurde daarna ook in Amerika en Canada. In 1980 begon de kweek van kabeljauw zich ook commercieel te ontwikkelen. Echter, door de lage opbrengst zijn veel faciliteiten ook weer snel gesloten. In 2000 was er een nieuwe opleving in de kweek van kabeljauw. Dit kwam onder andere door verbeterde productietechnologie. Nu vindt de kweek voornamelijk in Noorwegen maar ook in Canada, Amerika, Engeland en IJsland plaats.³

De eerste fase van de kweek van kabeljauw is voornamelijk binnen. Het uitkomen van de eieren en het opgroeien van de larven kan dan onder gecontroleerde omstandigheden worden gedaan. Het hoogste sterftecijfer is in deze periode.

De larven zijn na het verteren van de eierzak gelijk afhankelijk van levende voeding. Deze levende voeding wordt vaak ook binnen gekweekt.¹⁰ Als de kabeljauw groter is, wordt deze overgeplaatst in open kooien op zee (afbeelding 4).

Afbeelding 4: schema kweekproces kabeljauw. Bron: FAO

KABELJAUW EN MARKTCIJFERS

Kabeljauw is een populaire vis voor de consumptie, het is de meest geconsumeerde vis in Europa.⁷ Kabeljauw wordt veelal vers aangevoerd en verwerkt tot verschillende producten, zoals verse filets of kant-en-klare gerechten. Ook wordt kabeljauw gedroogd en gezouten, dan heet het stokvis.⁵ Kabeljauw is een van

de belangrijkste commerciële soorten in Noord-Europa en Noord-Amerika. Wildgevangen kabeljauw wordt het meest geconsumeerd. In 2012 was 98% van de totale kabeljauwconsumptie in Europa⁷ afkomstig van wildvangst. Europa landt zelf een deel van deze kabeljauw aan, maar de grootste kabeljauw marktvolumes op de Europese markt worden geïmporteerd vanuit Noorwegen, IJsland en Rusland.

KABELJAUW EN DUURZAAMHEID

Marine Stewardship Council (MSC) staat voor verantwoord gevangen vis. In 2009 is de eerste kabeljauwvisserij MSC-gecertificeerd. Het gaat hier om de Noorse Domstein Longline Partners kabeljauwvisserij. De Atlantische kabeljauw van deze visserij wordt alleen met lijnen en haken gevangen. Deze kabeljauw is vers en ingevroren verkrijgbaar in Europa en de VS.¹² Inmiddels zijn er meer kabeljauwvisserijen MSC gecertificeerd, zoals kabeljauw uit de Barentszee, met name bevestigd door de Noorse en Russische vloot. Ook dragen een aantal Pacifische visserijen het MSC keurmerk, zoals de Alaska kabeljauwvisserij.

Het MSC-certificeringsprogramma en logo erkent en belooft verantwoorde visserijen. Het keurmerk garandeert dat de betreffende visserij wordt uitgevoerd op een goed beheerd en gezond bestand en dat de visserijtechniek weinig belastend is voor het milieu. Het MSC-keurmerk is onafhankelijk en wordt door een derde partij beoordeeld.

Deelname aan een MSC-assessment is vrijwillig en op eigen initiatief. De MSC-organisatie opereert internationaal met veel verschillende partijen zoals vissers, visverwerkers, supermarktketens, restauranthouders, wetenschappers en natuurbeschermingsorganisaties. Naast het certificeren van verantwoorde visserijen wil MSC ook de traceerbaarheid van de producten borgen door een Chain of Custody Standard. Alle schakels in de keten moeten een Chain of Custody certificaat hebben om te kunnen borgen dat het product daadwerkelijk van een MSC-gecertificeerde visserij afkomstig is. Dit betekent dat het product vanaf het schip tot aan de supermarkt of het restaurant traceerbaar is.¹² Door het blauwe logo (afbeelding 4) is MSC-gecertificeerde vis gemakkelijk te herkennen

Afbeelding 4: MSC-logo. Bron: WNF.nl

BRONNEN

1. Barz, K en Zimmermann, C. Visbestanden online. Thünen Instituut van de Baltische Zee Visserij. www.fischbestaende-online.de
2. Wikipedia. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kabeljauw>
3. Fish Base. <http://www.fishbase.org/Summary/SpeciesSummary.php?ID=69&AT=cod>
4. Heesen (1995). Ecoprofiel kabeljauw. Rapport RIVO-DLO
5. Wageningen Universiteit (WUR), Centrum voor Visserijonderzoek. <http://www.wageningenur.nl/Expertises-Dienstverlening/Wettelijke-Onderzoekstaken/Centrum-voor-Visserijonderzoek-1/Onderzoek/Beleidsadviezen/Zeevisbestanden/Kabeljauw.htm>
6. Fisch-Informationszentrum e.V. (FIZ) factsheet kabeljauw http://www.fischinfo.de/images/Lexikon/Kabeljau_01.pdf
7. European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products (EUMOFA)(2015). The EU Fish Market 2016 edition.
8. Food and Agriculture Organization of the United Nations. www.fao.org
9. Reformatisch Dagblad. (RD) <http://www.refdag.nl/nieuws/economie/vlaamse-onderzoeker-wijst-op-negatieve-effecten-aanlandplicht-visserij-1-939989>
10. Fisheries No. http://www.fisheries.no/ecosystems-and-stocks/marine_stocks/fish_stocks/cod/#.Vop4xMSR8d4
11. CES. <http://www.ices.dk/explore-us/how-we-work/Pages/default.aspx>
12. Marine Stewardship Council (MSC). <https://www.msc.org/over-ons/wat-wij-doen>

Visafslagweg 1
2583 DM Den Haag
T: +31 (0)88 336 96 55
E: info@visbureau.nl
W: visbureau.nl

